

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип
Россия Македония

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip
Russia Macedonia

Вторая международная научная конференция Втора меѓународна научна конференција

Second International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 мај 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип
Россия Македония

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip
Russia Macedonia

Вторая международная научная конференция Втора меѓународна научна конференција

Second International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

СБОРНИК СТАТЕЙ
ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
CONFERENCE PROCEEDINGS

10-12 maj 2017 / 10-12 мая 2017 / 10-12 May 2017

Воронеж

Воронеж

Voronezh

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Гергана Пенчева-Апостолова (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Ева Бартос (Полска)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Зеки Ѓурел (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Технички секретар
Софија Заболотнаја
Татјана Уланска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Софија Заболотнаја (руски јазик)

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

81(062)

82(062)

316.7(062)

МЕЖДУНАРОДНАЯ научная конференция (2 ; Воронеж ; 2017)

Сборник статей / Вторая международная научная конференция, Воронеж, 10-12 мая 2017 = Сборник на трудови / Втора меѓународна научна конференција, Воронеж, 10-12 мај 2017 = Conference proceedings / Second International Scientific Conference, Voronezh, 10-12 May 2017. - Штип : Универзитет имени Гоце Делчева = Универзитет “Гоце Делчев” = Shtip : Goce Delcev University, 2017. - 642 стр. : табели ; 25 см

Трудови на рус., мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-469-7

а) Јазик - Собири б) Книжевност - Собири в) Културологија - Собири
COBISS.MK-ID 105484554

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татяна Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Гергана Пенчева-Апостолова (Болгария)
Биляна Мариц (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Реа Луйич (Хорватия)
Ученый секретарь
Софья Заболотная
Татьяна Уланска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Софья Заболотная (русский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Ирина Аржанова

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. факс 201, Штип - 2000, Р. Македония

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Gergana Pencheva-Apostolova (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Rea Lujic (Croatia)
Conference secretary
Sofya Zabolotnaya
Tatjana Ulanska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Snezana Kirova (English)

Technical editing

Kostadin Golakov

Irina Arzhanova

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Ануфрієв Олег – КУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕКРАСОВЦІВ-СТАРОВІРІЦЬ В ПОНИЗЗІ УКРАЇНСЬКОГО ДУНАЮ: ІСТОРІЯ ТА СТАН ЗБЕРЕЖЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)	11
2. Асимопулос Панайиотис - РЫБНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	19
3. Балек Тијана - КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ТЕМПЕРАТУРНИХ ПРИДЕВА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ И РУССКОМ ЈЕЗИКУ	27
4. Беляева Наталья - ОБРАЗ ДОМА В ТВОРЧЕСТВЕ В. ВЫСОЦКОГО И Ю. ШЕВЧУКА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ	37
5. Бердникова Ольга Анатольевна – ФИЛОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК	45
6. Бестолков Дмитрий Александрович – УЧАСТНИК РЖЕВСКОЙ БИТВЫ. ЛИРИЧЕСКИЙ ГЕРОЙ АЛЕКСАНДРА ТВАРДОВСКОГО В КОНТЕКСТЕ РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ПОЭТИЧЕСКОЙ ТРАДИЦИИ.....	55
7. Гладышева Светлана - СУДЬБА РОССИИ И ЕВРОПЫ В ПУБЛИЦИСТИКЕ Д. С. МЕРЕЖКОВСКОГО ПЕРИОДА ЭМИГРАЦИИ.....	63
8. Гончарова Алина - ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МЕТОДИКИ «ТИХОГО ОБУЧЕНИЯ» ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ КЕЙЛЕБА ГАТТЕНЬО	69
9. Гоцко Алла Николаевна - СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РЕЧЕВОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ- ФИЛОЛОГА	79
10. Гузенина Светлана - СЛАВЯНСКИЕ ДУХОВНЫЕ ПАРАЛЛЕЛИ В КУЛЬТУРЕ РОССИИ И МАКЕДОНИИ.....	85
11. Ghențulescu Raluca -демче CULTURAL CHALLENGES IN SPECIALIZED TRANSLATIONS	91
12. Демченко Зинаида - КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА И ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	101
13. Денкова Јованка - НАУЧНАТА ФАНТАСТИКА НА ИВАН ЕФРЕМОВ	111
14. Димова Виолета - ЕСТЕТИКАТА НА КОМУНИКАЦИЈАТА И МЕДИУМИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА	121
15. Ѓорѓиева Димова Марија - ЗА АТРАКТИВНОСТА НА ЕДЕН ЖАНР (КНИЖЕВНИТЕ, КНИЖЕВНО-ТЕОРИСКИТЕ И КНИЖЕВНО-ИСТОРИСКИТЕ ИМПЛИКАЦИИ НА ИСТОРИОГРАФСКАТА МЕТАФИКЦИЈА)	129
16. Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНИЗМИТЕ ВО ТВОРЕЧКАТА РИЗНИЦА НА АНТЕ ПОПОВСКИ	139
17. Ефременкова Татьяна Николаевна - ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО УСПЕШНОЙ ЛИЧНОСТИ, ЧЕРЕЗ ОРГАНИЗАЦИЮ ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ	149
18. Жосу Зоя - ПАМЯТЬ КУЛЬТУРЫ В РОМАНЕ ГЕРМАНА БРОХА «НЕВИНОВНЫЕ»	153

19. Зайналова Лариса – СОПОСТАВИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ КАК ОСНОВА ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИИ	157
20. Зуева Надзея - ІДЭЙНЫ БАЗІС НАРОДНАГА БЫЦЦЯ Ё МАЛОЙ ПРОЗЕ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕННІКА ЛУКАША КАЛЮГІ	163
21. Иванова Бильана, Кирова Снежана, Кузмановска Драгана - ВЛИЯНИЕ НА ВЕШТИНИТЕ ЗА ПИШУВАЊЕ И ЗБОРУВАЊЕ НА КОМУНИКАЦИЈАТА НА СТУДЕНТИТЕ НА АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК	173
22. Ивановска Билјана, Кусевска Марија - ПРАГМАТИКА НАСПРОТИ ГРАМАТИКА НАСПРОТИ СЕМАНТИКА	185
23. Iskrev Dimitar - THE MENTOR AS KEY FIGURE IN WORKPLACE TRAINING	193
24. Јакимовска Светлана - ТРАНСФЕРОТ НА КУЛТУРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ ПРИ ПРЕПЕВОТ НА СТИХОЗБИРКАТА БЕЛИ МУГРИ ОД КОЧО РАЦИН	201
25. Jankova Natka - INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ELT	211
26. Jovanov Jane - POLYCONTEXTUAL LINGUACULTURAL COMPETENCE	219
27. Југрева Марија - ГРОТЕСКАТА ВО РАСКАЗОТ „МЕТАМОРФОЗА” НА ФРАНЦ КАФКА	227
28. Караниколова-Чочоровска Луси - МЕНТАЛИТЕТОТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА ЧЕХОВ (ЗА ЖЕНСКИОТ, ЧИНОВНИЧКИОТ И НАРОДСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ ВО КУСАТА ПРОЗА НА АНТОН ЧЕХОВ)	233
29. Корноглуб Е.В. - ОБРАЗ Л.Н. ТОЛСТОГО В ПОВЕСТИ ИОНА ДРУЦЭ «ВОЗВРАЩЕНИЕ НА КРУГИ СВОЯ»	240
30. Коробов-Латынцев Андрей - РУССКАЯ ФИЛОСОФИЯ О ВОЙНЕ И НА ВОЙНЕ	245
31. Костюченкова Наталья - МЕТАФОРИЧЕСКАЯ ОРИЕНТАЦИЯ В ОТНОШЕНИИ ГРАММАТИЧЕСКОГО ЯРУСА ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО, АНГЛИЙСКОГО И НОРВЕЖСКОГО ЯЗЫКОВ)	257
32. Крикливец Елена - СТИЛЕВАЯ МОДИФИКАЦИЯ РЕАЛИСТИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ В РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРАХ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА	263
33. Krsteva, Marija - FACT VS. FICTION: THE DOUBLING OF THE BIOGRAPHICAL SELF IN BIOFICTIONS ABOUT F.SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	271
34. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Бильана - МАКЕДОНСКИОТ ПРЕДЛОГ НА – КАМЕН НА СОПНУВАЊЕ КАЈ ИЗУЧУВАЧИТЕ НА ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	277
35. Кузнецова Татьяна - КУЛЬТУРА ЭТНОСА В ФИЛОСОФСКО-ЭСТЕТИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ	287
36. Kyrchanoff Maksym - MODERNISM, FUTURISM AND AVANT-GARDE AS INTELLECTUAL MOTHERLANDS OF TRANSFORMATIONS IN CHUVASH IDENTITY IN THE POETRY OF GENNADIИ AINI	295
37. Лазарев Андрей - «СЛАВЯНСКИЙ ВЕСТНИК» И МОСКОВСКИЙ СЛАВЯНСКИЙ СЪЕЗД (1867)	307
38. Леонтиќ Марија - ПОТЕКЛО НА ТУРСКАТА ЛЕКСЕМА (х)ане/(х)ана (hane) И НЕЈЗИНА АДАПТАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СУФИКС	313
39. Лапыгина Мария - ОПИСАНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СЕРБСКОГО И РУССКОГО НАРОДА В СТАНДАРТНЫХ КОММУНИКАТИВНЫХ СИТУАЦИЯХ	321
40. Lisjak Anton - TRAGOVI RAZVOJA SLAVENSKOG IDENTITETA U POVIJESNIM IZVORIMA SREDNJEGA VIJEKA	329

УДК: 81:001.5
165.74:81'36

ПРАГМАТИКА НАСПРОТИ ГРАМАТИКА НАСПРОТИ СЕМАНТИКА

Билјана Ивановска¹, Марија Кусевска²

¹Проф. д-р Билјана Ивановска, Филолошки факултет, УГД,

²Проф. д-р Марија Кусевска, Филолошки факултет, УГД,

Апстракт: Граматиките на одредени јазици се занимаваат, пред сè, со изучување на формите на јазичните единици. Нивна задача е точно да ги опишат фонолошките, морфолошките, синтаксичките и семантичките форми на јазичните единици на еден јазик. Функционалните аспекти се предадени во многу граматики (на пример Дуден–овата граматика на германскиот јазик, 1995), каде нема ниту едно поглавје за прагматиката, во кое систематски би се опишале и анализирале основите на прагматиката на еден јазик. Во многу поглавја и теоретски прикажувања се додадени прагматичките феномени, како на пример, анализа на говорните чинови во рамките на семантиката (на пример Лајонс/Lyons 1995). Причината за тоа е еден општ значенски поим, кој не го опфаќа само значењето на зборовите и речениците во еден јазик, туку и значењето на изразот, разбрано како наменето/целно значење од страна на говорителот. Генерално, сепак, станува збор за тоа, дека буквалното (структурно идентично) значење на една искажана реченица ќе се истражува во семантиката, додека значенските аспекти, кои постојат условени од контекстот и јазичните опкружувања, се предмет на истражување на прагматиката. Под граматика, притоа, се подразбира системот на фонолошки, морфолошки, синтаксички и семантички правила. Со ова се поставува прашањето дали прагматиката има значење само за решавање на граматичките проблеми или многу пошироко и сеопфатно значење.

Контрадикцијата помеѓу лингвистите, кои се ориентираат кон анализа на формата и оние кои се ориентираат кон функцијата, игра голема улога при различните обиди да се дефинира прагматиката. Го објаснуваме гледиштето на Лич (Leech, 1983: 46) каде се прикажува прегледот на типичните формалистички и функционалистички позиции на јазичните единици. Автономијата на еден систем треба притоа да значи, дека секој систем содржи свои сопствени опишувања и правила. Овој труд дава теоретска претстава за местото и функцијата на граматиката и на прагматика во јазичниот систем, воопшто.

Клучни зборови: прагматика, граматика, семантика, функција и форма на јазичните единици.

Вовед во прагматиката

Општата теорија за јазикот и претставата за јазичните единици во еден јазичен систем ги разгледува зборовите и јазичните единици како спротивност од *постапките* и *дејствувањата*. Тоа го потврдува и познатата изрека во Гетеовиот Фауст (пролог во театарот, 214/215):

„Die Worte sind genug gewechselt, laßt mich auch endlich Taten sehn!“

Goethe

Со целата почит кон великанот Гете, со овој израз се искажува потполно погрешно разбирање за јазикот, бидејќи во реалноста важи правилото: секогаш кога зборуваме - воедно и дејствуваме, или накратко кажано: *зборувањето е дејствување*. Ова е фундаменталната теза на прагматичката лингвистика (грч. *Pragma* = дејствување).

Класичната дефиниција за прагматиката потекнува од филозофот Морис Ч., кој во своето дело *Foundations of the Theory of Signs* (1938) наведува три различни релаци на знаковите: синтаксичка - која се однесува на поврзаноста на знаците меѓусебе, семантичка - која се однесува на врската кон предметите и реченичниот исказ/денотат, и прагматичка - која се однесува на корисникот на знаците, кој ја восприема пораката од соговорникот и соодветно на тоа ја интерпретира.

„Под прагматика подразбираме наука која се заснова на врските и поврзаностите меѓу знаците со нивните интерпретатори“.

(Морис 1938/1972), 52

Прагматиката се разбира како дисциплина на знаците (семиотика) која се занимава со различните димензии на знаците и со процесот на интерпретација на знаците (семиоза). Оваа научна дисциплина не ја сфаќа само како модул во јазичниот систем, како синтаксата или лексикологијата, туку во прв ред, како теоретска рамка во чии граници се „прагматизираат“ различни компоненти на јазичниот модел, т.е. различни аспекти на дејствување, со што се добива проширување на веќе структурираниот модел. Со ова, прагматиката дозволува ново структурирање на граматичкиот модел во јазикот, а опишувањето на комуникативната или/и функционалната граматика не е лесно и едноставно. Со тоа се отвораат два проблеми за решавање: првиот е релацијата израз-содржина или форма-функција, а вториот е проблемот на ниво на текст.

Традиционалната граматика тргнува од изразните структури и форми на зборовните класи (типови)⁴⁶ и реченичните делови. Овие се

⁴⁶ Во македонски јазик се нарекуваат *зборовни групи*.

одредуваат според формалните критериуми: именки, придавки, заменки (кои се деклинираат) и глаголи (кои се конјугираат). Субјектот и објектот се одредени преку падежните односи; прилошките определби преку предлозите; додека предикатот преку финитниот глагол. Со сите овие зборови и реченични делови се формираат „содржински структури“ и категории: се реферира кон/за нешто и се предицира (прави/изведува) одреден израз за тоа (Peter von Polenz, 1985).

На 10 јули, 1997 година тогашниот актуелен претседател на СР Германија, Роман Херцог прашан од новинарите во Кронах, дали правописната реформа во јазикот ќе биде укината, тој одговорил:

- (1) „Јас никогаш не се занимавав со правописната реформа. Јас се занимавам само со важни работи.“ [Schwäbisches Tagesblatt, 11.7.97, S. 2]

Како реагираше лингвистите и истражувачите на јазикот на овој одговор, нам не ни е познато. Сепак, не би не чудело, кога тие би биле разочарани и резигнирани. Тогашниот претседател на СР Германија со својот исказ јасно става до знаење, дека нему не му е важно она што тие самите го сметаат за важно. Мислењето на претседателот „Правописната реформа не е важна / е неважна“ сепак не е буквално (структурно идентично) предадено, туку тоа е имплицитно наложено од неговиот исказ. Ваквиот став и значење што се содржи во изразот се нарекува *импликатура*.

Преку неговото изјаснување, тој искажал, исто така, и одредено тврдење/констатација. Кога би можело нему да му се докаже, дека тој всушност се занимавал со правописната реформа, би можел да биде обвинет за измама. Ние велíme, претседателот на СР Германија лажирал говорен чин тврдење/констатација. Кога некој друг би ја изјавил констатацијата под (1), изразот *јас* сега не би се однесувал на претседателот Роман Херцог, туку на именуваната личност. Изразот *јас* принципиелно ја дозволува оваа можност. За да се знае, на што се однесува *јас*, мора да се знае од кого потекнува изразот. Феноменот, дека изразот *јас* може да се однесува на различни лица, се нарекува деиксис.

Повеќето научници би го сметале деиксис, говорниот чин и импликатурата за феномени, кои во секој случај треба да опфатат соодветна прагматичка теорија. Понекогаш, прагматиката се ограничува на една од овие области, па Сталнакер (Stalnaker 1972: 383) ја разбира прагматиката како „наука за јазични чинови и контекстот во кој тие се користат“.

Други научници кон оваа дефиниција ги приклучуваат уште и феномените на *пресупозиција* и *конверзациска анализа*. Под *пресупозиција* се подразбира говорен предуслов. На пример, претседателот претпоставува, дека постои определена правописна реформа. Изразот на претседателот важи и како одговор на поставено прашање. Таквите дејствувања како

прашање - одговор, кои градат еден разговор, се истражуваат со помош на *конверзациската анализа*.

Би можеле едноставно да кажеме дека прагматиката се занимава со деиксис, импликатура, пресупозиција (предуслов), говорни чинови и конверзација. Ова се, исто така, областите кои се обработени и анализирани од Левинсон (Levinson 1983/90). Сепак, една ваква наведена дефиниција не е многу задоволителна, бидејќи не дава доволно добар одговор на прашањето што всушност имаат заедничко овие феномени, и како да се разграничат од другите области во науката за јазикот.

Понатаму, би сакале да дискутираме за три парови на поими, кои играат важна улога во определувањето на прагматиката: функција – форма; прагматика – семантика; прагматика – граматика. Дискусијата за овие поими ќе биде усвоена и набљудувана од различни перспективи.

Поврзаноста меѓу прагматиката и граматиката

Функционалистичките дефиниции за прагматиката, кои се предложени од Фершуерен Џ. (Verschuieren J., 1995) и Меј Л.Ј. (Mey L.J., 1993) со сигурност се легитимни, но имаат недостаток што не се детални, бидејќи прагматиката не важи како дисциплина на науката за јазикот, туку како перспектива во јазикот, со која ќе се набљудува односот на јазикот кон општеството во кое човекот дејствува. Бидејќи скоро да нема наука, која во одреден аспект не се занимава со јазикот (на пример социологијата и теологијата се занимаваат, исто така, со јазикот), самостојноста на прагматиката допира речиси до сите научни дисциплини. Секако, оваа самостојност не треба да биде догма, туку треба да се истакне од едно исконско, лингвистичко и целно наменето предметно истражување.

Конкретни поими за прагматиката, како некои предложени од Газдар Г. (Gazdar G., 1979) имаат недостаток што негативно ја определуваат прагматиката - како една теорија што нема да може да биде обработена во добро структурираната семантичка теорија. На пример, прилично е нејасно, дали феноменот на *учтивост* добива место во една таква прагматика, која е ориентирана за потребите на фомалната семантика.

Исто така, потребен е еден прагматички поим, кој ќе ги оправда двата аспекти: формата и функцијата. Без емпириска анализа на формите на еден јазик, не може да се открие ништо за неговата функција; но, ако се сака да се дознае нешто за функциите, тогаш не треба да се запре кај внатрешната анализа на јазичните форми.

Едно вакво гледиште застапува Лич (Leech 1983: 76):

„Јазикот се состои од граматика и прагматика. Граматиката е апстрактен формален систем за создавање и интерпретација на пораки. Општата прагматика е збир на стратегии и принципи за постигнување успех во комуникацијата со користење на

граматиката. Граматиката е функционално адаптирана кон содржината што таа ја поседува и што овозможува изведување на прагматички принципи.⁴⁷

Општата прагматика на Лич се развива во областите на социо-прагматиката, која ги зема во предвид социјалните услови, што го определуваат односот прагматика-граматика (на пример, тука спаѓаат максимите на Грајс /1975/ и учтивоста, како социјална и културна варијација) и во прагма-лингвистиката, која го истражува односот прагматика-граматика, кој е специфичен за еден јазик.

Во оваа смисла, дадениот осврт во прагматиката е “прагмалингвистички”, бидејќи овде треба да се истражат аспектите на прагматиката во соодветниот анализиран јазик. Теоретските поставки се стремат кон разбирање на прагматиката од аспект на: (а) автономијата - со цел да се почитуваат некои граматички феномени, (б) разјаснување на прагматичката анализа со цел заштита на граматичките феномени, (в) и поддржување на развојот на прагматичките концепти за анализа.

Врската меѓу прагматиката и граматиката со сигурност е поставена во традицијата на науката за јазикот (лингвистиката), со нејзините разлики помеѓу поимите *lingue/parole*, јазичниот систем/употребата на јазикот, и компетентност/способност (перформанс). Но, тоа ни покажува дека, исто така, постојат добри причини прагматиката да се набљудува како дел од граматиката. Еден аргумент за ова ќе биде знаењето на одредени аспекти за користење на реченичните типови. Повеќето јазици во светот имаат соодветни јазични форми, а најважните типови на реченици се следниве:

(3) а. Изказна реченица:

- *Наташа си купи нови фармерки.*

б.. Прашална реченица (со прашални честици):

- *Дали си купи (ли) Наташа нови фармерки?*

в. Прашална реченица (со прашални заменки):

- *Кој си купи нови фармерки?*

г. Заповедна реченица

- *Купи си нови фармерки!*

Овие реченици имаат одредени фонолошки, синтаксички и семантички форми. Граматиката мора да ги одреди овие форми. Но, како што веќе беше сугерирано преку ознаките за овие типови реченици, тие служат за одредени јазични функции: со еден исказ како во (3а) обично се дава

(1) ⁴⁷“Language consists of grammar and pragmatics. Grammar is an abstract formal system for producing and interpreting messages. General pragmatics is a set of strategies and principles for achieving success in communication by the use of grammar. Grammar is functionally adapted to the extent that it possesses properties which facilitate the operation of pragmatic principles.”

одредена констатација или тврдeње, во (3б/в) се поставуваат прашања, а во (3г) се изрекува наредба.

Врската меѓу прагматиката и семантиката

Граматиците на еден јазичен систем, во прв ред, се ориентирани кон проучување на формата и на значењето на јазичните единици. Нивната задача е да ги опишат фонолошките, морфолошките, синтаксичките и семантичките форми на јазичните единици во еден јазичен систем. Во многу граматика се опишуваат функционалните аспекти на јазикот (на пример Дуден-овата граматика 1995), но сепак и во оваа граматика нема посебно поглавје за прагматиката, каде би можело да се добијат систематски знаења за прагматиката.

Во многу научни трудови и книги се опишани прагматичките феномени, како на пример говорните чинови во семантиката (Лајонс, 1995). Причината за тоа е општиот значенски термин, што го опфаќа не само значењето на зборовите и речениците во еден јазик, туку исто така и значењето на изразите, т.е. интенционалното значење упатено од говорникот, а изразено преку соодветниот говорен чин.

Во основа, тргнуваме од фактот, дека буквалното (структурно идентично) значење на еден израз се опишува во семантиката, додека аспектите на значењето, кои се јавуваат во одреден контекст, се предмет на изучување на прагматиката.

На пример, структурно идентичното значење во реченичниот пример (1) е дека Херцог никогаш не се занимавал со реформите во јазикот. Значењето на целиот израз се добива од значењата на поединечните зборови и од составни елементи содржани во анализираниот израз, како и од типот и видот на реченичната конструкција. Така, зборот *реформа* има одредено значење кое не зависи од контекстот, а кое во речник може да се најде како: *planmäßige Neuordnung, Umgestaltung, Verbesserung des Bestehenden (ohne Bruch mit den wesentlichen geistigen u. kulturellen Grundlagen)*" (DUW 1989)⁴⁸.

Контекстуално независно значење подразбира дека значењето на една јазична единица не се менува ненадејно од еден во друг контекст и е релативно стабилно. Дали со јазичниот израз прикажан во (1) се дава само констатација, комплимент или обвинување/укор, може да се заклучи од поблиското осознавање на целата ситуација, и е текстуално условено значење.

Можеме да заклучиме дека семантиката и прагматиката во поширока смисла на зборот се во поврзаност со значењето, но значењата на семантичките единици се во основа независни од контекстот, за разлика од

⁴⁸ „планско реорганизирање, менување, подобрување на постоечкото (без пауза и со значајни уметвени и културни основи“ (DUW 1989).

значењата на прагматичките единици, кои се во основа зависни од контекстот.

Во контекст на ова согледување го наведуваме ставот на Газдар Г. (Gazdar 1979: 2) и на Левинсон (Levinson 1983/90):

„Прагматиката како свои теми ги има оние аспекти на значењето на изразите што не можат да бидат објаснети со јасни референти со условите на изразената реченица. Накратко кажано: прагматика = значење - вистински услови.“⁴⁹

Заклучни белешки

Јазикот би можел да се разгледува како ментален и социјален феномен; способноста за користење на јазикот кај човекот би можела да биде генетски кодирана или историски условена. Изучувачите го восприемаат јазикот, бидејќи поседуваат вродена јазична способност, која се развива само во социјална интеракција и сигурна автономија на граматички компоненти, која не треба да се исклучи (делумно) од нејзината функционална мотивираност.

Едно вакво гледиште застапува Лич (Leech 1983) според кој, јазикот се состои од граматика и прагматика. Граматиката ја разбираме како апстрактен формален систем за создавање и интерпретација на пораки. Општата прагматика ја сфаќаме како збир на стратегии и принципи за постигнување успешна комуникација преку користење на граматиката.

⁴⁹ “Pragmatics has as its topics those aspects of the meaning of utterances which cannot be accounted for by straightforward reference to the conditions of the sentences uttered. Put crudely: Pragmatics=meaning-truth conditions.”

Граматиката е функционално адаптирана кон содржината што таа ја поседува и овозможува изведување на прагматичките принципи.

Користена литература

1. [Duden-Grammatik] Drosdowski, G. (Hg.) (1995) Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim/Leipzig. Dudenverlag.
2. [DUW=] Duden. Deutsches Universalwörterbuch (1989). Mannheim. Dudenverlag.
3. Gazdar, G. (1979): *Pragmatics: Implicature, Presupposition, and Logical Form*. New York: Academic Press.
4. Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In P. Cole, & J. Morgan, *Syntax and semantics: Speech acts. Volume 3* (pp. 41-58). New York: Academic Press, Inc.
5. Leech, G. N. (1983): *Principles of Pragmatics*. London/New York: Longman.
6. Levinson, S. C. (1983): *Pragmatics*. London u. a.: Cambridge University Press.
7. Lyons, J (1995): *Linguistic Semantics: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Mey, J. L. (1993): *Pragmatics. An introduction*. Oxford: Blackwell.
9. Morris, Ch. W. (1938/1939/1972). *Foundations of Theory of Signs. Esthetics and the Theory of Signs*. Chicago/Den Haag.- Dt. Grundlagen der Zeichentheorie. Ästhetik der Zeichentheorie. München: Hanser (Taschenbuchausgabe Frankfurt/Main; Fischer 1988).
10. Polenz, Peter von (1985): *Deutsche Satzsemantik. Grundbegriffe des Zwischen-den-Zeilen-Lesens*. Berlin/New York: de Gruyter.
11. Stalnaker, R.C. (1972): *Pragmatics*. In: Davidson, D./Harman, G (Hgg.) (1972): *Semantics of Natural Languages*. Dordrecht: Reidel, 380-397.
12. Verschueren, J./Ostman, J./Blommaert, J. (Hgg.) (1995): *Handbook of Pragmatics*. Manual. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.